

DAGENS NYHETER.

DN DEBATT

En utskrift från Dagens Nyheter, 2025-05-15 22:14

Artikels ursprungsadress: <https://www.dn.se/debatt/staten-kor-over-en-hel-kommun-i-jakten-pa-mineraler/>

DN Debatt. ”Staten kör över en hel kommun i jakten på mineraler”



Publicerad 20:00



I Nunasvaara planeras nu en grafitgruva. Kommunen har sagt nej – men staten har andra idéer, skriver artikelförfattarna. Foto: Erik Simander

DN DEBATT.

När regeringen för första gången överprövar en kommuns nej till detaljplan, och öppnar för en gruva – mot vår vilja – är det inte bara ett angrepp på det kommunala självstyret. Det är också en signal om att miljöhänsyn, urfolksrätt och rättsstatens principer kan åsidosättas i klimatmålets namn. Om detta accepteras – vem står näst på tur? skriver tre Kirunapolitiker.

Regeringens [beslut att överpröva](#) Kiruna kommuns nej till detaljplan för Talgas planerade grafitgruva i Nunasvaara är historiskt. För [första gången](#) sedan plan- och bygglagen trädde i kraft 1987 har staten ingripit och satt en kommunal planprocess ur spel. Detta är ett allvarligt ingrepp i det kommunala självstyret och underminerar tilltron till att

omställningspolitiken sker på rättssäkra och demokratiska grunder.

Kiruna kommun, och andra kommuner i Norrbotten, har under lång tid tagit betydande ansvar för Sveriges mineralförsörjning. Men efter noggrant övervägande har kommunen sagt nej till gruvprojektet i Nunasvaara. Beslutet baseras på en analys av de potentiella konsekvenserna för lokal samhällsutveckling, miljö, renskötsel och samers rättigheter. Att staten nu väljer att köra över detta beslut underminerar inte bara lokal demokrati, utan sätter även miljö- och sociala hänsyn på undantag.

För första gången sedan plan- och bygglagen trädde i kraft 1987 har staten ingripit och satt en kommunal planprocess ur spel

Det finns ett starkt och växande motstånd mot gruvprojektet, inte bara från invånare i Vittangiområdet, samebyarna och andra delar av kommunen. Naturskyddsföreningen har dessutom [begärt rättsprövning](#) hos Högsta förvaltningsdomstolen. Oron är stor över påverkan på vatten, naturmiljö, hälsa och livskvalitet i området, men också över att beslut fattas långt bort, utan respekt för dem som faktiskt lever med konsekvenserna.

Nunasvaara ligger centralt för renskötseln, en verksamhet av avgörande betydelse för den samiska kulturen. Samiska företrädare har kritiserat projektet och beskriver utvecklingen som ”grön kolonialism” – där klimatmål används för att rättfärdiga exploatering av samisk mark, utan samtycke. Det är en stark formulering, men tyvärr berättigad.

Beslut fattas långt bort, utan respekt för dem som faktiskt lever med konsekvenserna

Sverige har folkrättsliga åtaganden att respektera samernas rätt till inflytande och skydd av sina traditionella marker. Dessa åtaganden får inte sättas ur spel i jakten på råvaror som ger kortsiktiga ekonomiska vinster och målar upp en ”grön omställning” som inte lever upp till namnet. Samtidigt som regeringen driver på för en omställning i form av ökad industrialisering, riskerar man att skapa en situation där de som redan bär den tyngsta bördan, samiska samhällen och andra lokalsamhällen i norr, också betalar det högsta priset.

Det är viktigt att förstå att gruvbrytning och andra industriella projekt har ett högt pris, både för naturen och för människorna som lever där. Kirunas stora del av Sveriges mineralförsörjning har inneburit både sociala och miljömässiga kostnader för kommunens invånare. Kommunen har genom denna

mineralutvinning bidragit med stora vinster till den nationella ekonomin, men dessa oproportionerliga uppförfingar kan inte fortsätta.



Området Nunasvaara utanför Vittangi. Foto: Erik Simander

Det måste finnas en gräns för exploatering. Vi kan inte fortsätta att utvinna naturresurser på bekostnad av lokal miljö, renskötsel, biologisk mångfald och invånarnas hälsa. En hållbar framtid måste bygga på rättvisa, där alla samhällen och människor, också i Norrbotten, får ta del av omställningens möjligheter, i stället för att tvingas hantera dess negativa konsekvenser.

Regeringens agerande mot Kiruna har inte bara väckt lokalt motstånd, utan även satt fingret på ett större problem: att regeringen genom att överpröva kommunala beslut skapar en farlig precedens där demokratiska beslut baserade på lokala intressen kan rivas upp om de uppfattas stå mot rådande nationella intressen. Och det är oroande tyst från andra håll i landet. Om regeringens agerande mot Kiruna passerar utan reaktion – vad hindrar samma typ av ingripande mot andra kommuner? Att en regering nu gör sig till planmyndighet sätter en ny praxis, som borde få varningsklockor att ringa i varje kommunhus.

Att en regering nu gör sig till planmyndighet sätter en ny praxis, som borde få varningsklockor att ringa i varje kommunhus

Frågan är också hur detta påverkar förtroendet för den politiska processen, både på lokal och nationell nivå. Om invånarna i Kiruna inte kan lita på sina politiska företrädare att stå upp för deras intressen, vad händer då med förtroendet för de folkvalda? När regeringen så tydligt går emot folkets vilja riskeras en djup klyfta mellan politiker och de människor de är satta att representera.

Den gröna omställningen måste vara mer än en retorik om förnybar energi och hållbarhet. För att vara verkligt hållbar, måste den bygga på rättvisa och respekt för både samiska

rättigheter och de lokalsamhällen som den påverkar. En hållbar grön omställning, måste skydda miljön och säkerställa att inga samhällen får betala ett oproportionerligt högt pris.

Om regeringen tvingar igenom detta får de också ta det fulla ansvaret – juridiskt, politiskt och moraliskt – för konsekvenserna

Regeringen har gjort klart att man avser att gå vidare trots tydligt motstånd från kommunen. Men vi tänker inte bidra till att legitimera en process som strider mot både lokala intressen och samernas rätt. Sämelistu, Feministerna och Vänsterpartiet i Kiruna säger nej till att Kiruna kommun ska tvingas ta fram en detaljplan som strider mot vår vilja. Vi kan inte längre acceptera att den omställning som ska gagna alla, i stället sker på bekostnad av dem som redan betalar ett alltför högt pris.

Om regeringen tvingar igenom detta får de också ta det fulla ansvaret – juridiskt, politiskt och moraliskt – för konsekvenserna genom hela processen. Vi kommer fortsätta att stå upp för våra invånare, det lokala självstyret, urfolksrätten och rätten att själva forma vår kommuns framtid.

[Läs fler artiklar från DN Debatt.](#)

Text

Sanna Inga Poromaa, gruppledare, Vänsterpartiet Kiruna

Åsa Larsson Blind, gruppledare, Sämelistu Kiruna

Lisa Forsberg, gruppledare Feministerna Kiruna

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt